

(Parròquia de Ripoll), enq. de 1953 (XIII, 146). Alou i ara gran i antic mas, en el te. de la Parr. de Ripoll, vora una font d'on davalla un torrent afl. dr. del Ter, entre Ripoll i St. Joan de les Abadesses. Detalls que dec en part a Monsalvatje, i en part a l'amic Narcís Puigdevall, arrelat a Mieres-Santa Pau i a Girona.

MENCIONS ANT. 979: «Balbos --- Saltorre --- Sannaruz --- Vidabona ---» (Monsalv. I, § 6, 239.13; Cat. Car. II, 167.9); 1092, el senyor d'Ogassa dóna al mon. de Ripoll «alodium de Sennarucio et de Vitabona et Tarnadela ---» (Monsalv. xv, 309.12); c. 1300 el *baiulus* de Sanaruso [imprès *Sannarreso*] era un dels signants en una carta de franquícia concedida als pobladors per llur senyor Ponç de Santa Pau (junt amb Bernat de Torn, Seguí de Sant Aniol i altres (Monsalv. III, 57; Font Rius, C. d. p., p. 540.7f. i 618).

ETIM. Com que tots dos noms es troben en l'àrea Centre-Nord del Princ., rica en noms pre-romans, sobretot de la família ibero-basca (*Saltor*, *Llaés*, *Besora*, *Estèguel*, *Estamariu*, *Olot*, *Beget*, *Aguja*, *Bassegoda*, *Bolós* etc.) i, davallant cap a *Saderra*, *Voltrègà*, *Olost*, *Gurb*, *Tagamanent*, *Llerona*...; és natural cercar-los una arrel en aquest fons lingüístic, majorment guiats per la terminació *-ús*: *Senyús*, *Anyús*, *Tauús*, *-alutz* (*Llus*, *Montmalús*), *Bastús*, *Berrús*, *Carrús*; i per tota la singular estructura dels dos noms, tan paral·lela.

També ens guia cap allí un altre parònim de *Samalús*, l'alt-arag. *Semolué*, llogaret del Sobrarbe (damunt i al NO. de Boltaña, entre aquesta vila, Fanlo i Xavierre),¹ o sigui en el rovell de l'ou dels NLL bascos (i de la típica terminació bascoide *-òr*, arag. *-ué*) (*Senegüé*, *Satué*, *Allué*, *Burgas(u)é*, *Sarvis(u)é*, *Villargüé*, *Batargüé* (E.T.C. I, 144.87).

Són dos noms quasi iguals: amb doble terminació: *-utz* > *Samalús*

SEMME- amb sufixació diferent, però *-oi* > *Semolué*

homogènia, i tots dos amb la mateixa dissimilació *M-N*: > *m-l*. En l'arrel reconeixem el bc. *seme* 'fill': el nom del fill en tots els dialectes bascos (i per a la *-N* unitiva, veg. els fets que hem aplegat a l'art. *Saneja* ESE-NEGI-A); sens dubte mot comú amb l'ibèric, i certament repetit en els noms de persona de les inscra. aquitanes, tals com *SEMBETTEN-*; amb els seus succedanis, dis-fressats de cristià, *Saint Beat*, al Comenge, i *Sent Beado* a la V. d'Àneu; i *SEMBE-TAR* d'una inscr. trobada a Ustou, vall veïna a l'Est: formats amb l'aquità *sembe* 'fill', i els coneguts sufixos ibero-aquitans *-tenn*, *-tar* (Mitzelena, *Onomást. Aquitana*, 1954, 41-7; Coromines, *Btr. z. Nfg.*, 1973, 234-5).

En els nostres *Samalús* i *Semolué* tenim ja *SEM-BEN-* assimilat en *semme-* com en basc; en *Semolué* < *SEM-MELÖI* hi ha, demés, l'assim. *e-é* > *o-ó*; en *Samalús* notem encara *Sem-* en la menció de 1120, i en general ja hi ha la *ə* del cat. oriental, confosa amb *a*, i grafia-da *a*.

En *Sanarús* tenim el mateix sufix de *Samalús*, aplicat també a un radical basc, diferent, però donant una estructura ben paral·lela, i amb un significat curiosa-

ment ben semblant al de *seme*. El mot *senar* designació del 'marit' o 'home, persona mascle', en tots els dialectes bascos antics i moderns: radical ben productiu, des del paleo-basc, que ha format en basc comú els deriv. *senargai* 'promès, nuvi', i l'adjectiu *sendo* 'fort'.

Radical comú a tota la família ibero-basco-aquitana, com ho dóna a entendre el NP *SENARRI* de les inscra. aquitanes (*CIL* XIII, 322). En el *DECat* VII, 791, donem més precisions sobre tot això; al mateix temps que demostrem que el cat. *senar* 'simple' no té les falses etimologies que se li havien atribuït; sense decidir del tot si ve d'aquí o d'un mot sorotàptic: no és ací el lloc d'acabar d'aclarir-ho (potser un cas més del grup soro-ibèric, que anem sospitant als arts. *Magòria*, *Montesa*, *Ribampiedro* i altres).

Però això a part, el derivat bascoide *SENAR-UTZ* és un ètimon irrecusable del ripollès *Sanarús*, grafiat *Sennarucio*, encara amb *e*, en l'any 1092.

Hi podem relacionar altres NLL de l'àrea ibero-basca. En un doc. ribagorçà de c. l'a. 1100: «illo podio de *Sanargue*» (entre Coll d'Espina i *Podio Clerent*), com afr. de *Senyiu* (del qual veiem una convincent pista basca *SEN-GITZE*, junt amb el seu veí *Senyús*, on reincedeix la terminació *-utz* de *Senarús*); car és ben semblant veure-hi en aquell un *SENAR-ÖI*, canviat en *Senarüé/argüé*.² Semblança més parcial amb *Senegüé*, poble de la vall de Tena, a la dr. del Gallego i dret a l'E. de Jaca. En fi, seria un escrúpol excessiu negar que pugui tenir el mateix origen el nom de la pleta de *Senaros* (pron. *senáros*), en el te. d'Alcúdia de Crespins (9 k. OSO. de Xàtiva), només perquè és terra ben llunyana del Pirineu (però tanmateix tan ibèrica com *SAETABIS!*).

Acabem amb altres noms de proves més deficients, o de semblança més parcial, i per tant d'afinitat discutible. No tinc altra notícia d'un *Salmanuy* que el cens de 1359 situa dins la vegueria de Pallars (*CoDo-ACA* XII, 76).³ Vagament s'hi assembla *Semenestui*, pda. de *Gavasa* (Llitera: E.T.C. II, 6-63n.). *Somanés*, a la baixa vall d'Echo (si fos *Saym-* es deixaria relacionar amb aquell *Salmanuy*, car *-nés* pot venir de *-nyés*). Molt més vagament *Sámano*, nom d'una vall santanderina pròxima al límit amb Biscaia. Cf. encara l'arrel *sama/samar* del Dicc. d'Àzkue.

¹ És 5 k. NE. de Fiscal, en un afl. esq. del r. Ara, que hi desemboca a mig camí de Fiscal a Boltaña.

² Amb la forma *-ui*, rigorosament catalana del sufix *-öi*: un **Senarui*, d'on *Serenui* amb metàtesi, te. Sarroca de Bellera (E.T.C. II, 62, 63) que no té del cat. serè o ll. *SERENUS* més que lleu infl. per etim. pop. — ³ Lloc de 5 focs, que devia ser un llog. dependent de Sarroca de Bellera, perquè va entre els llocs dels Senyors de Bellera, darrere *Arestui*, (*Sa*)*Roca*, i *Vilella*, i precedint *Sta. Coloma*, *Larén* i *La Bastida*. Sembla, doncs, una altra evolució del *SEMENOI* que ha donat *Semolué*.

Samancot, *Samba*, V. *Samà* *Sambroca*, V. *La Muga* *Samedà*, V. *Sa-* *Samfern*, V. *Maifèren* *Samfores*,